

УДК 658.5.012.1:330.341.1

Володимир КОСТЕЦЬКИЙ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Науково обґрунтовано такі поняття, як інновації, інноваційна діяльність, інноваційні процеси, інноваційний розвиток та інноваційний потенціал суб'єктів господарювання. Розглянуто суб'єкти здійснення інноваційної діяльності, представлені основні цілі та завдання кожного з них. Проаналізовано структуру взаємодії рівнів господарювання в реалізації інноваційних проектів. Аргументовано, що управління інноваційною діяльністю можливе через формування та здійснення інноваційного процесу. З'ясовано, що при управлінні інноваційною діяльністю важливий інтеграційний комплексний підхід до усіх рівнів господарювання.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, інноваційна активність, інноваційні процеси, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток економіки.

Владимир КОСТЕЦКИЙ

Влияние инновационной деятельности субъектов хозяйствования на инновационное развитие экономики государства

Научно обоснованы такие понятия, как инновации, инновационная деятельность, инновационные процессы, инновационное развитие и инновационный потенциал субъектов хозяйствования. Рассмотрены субъекты осуществления инновационной деятельности, представлены основные цели и задачи каждого из них. Проанализирована структура взаимодействия уровней хозяйствования в реализации инновационных проектов. Приведены аргументы касательно того, что управление инновационной деятельностью возможно через формирование и осуществление инновационного процесса. Выяснено, что при управлении инновационной деятельностью важен интеграционный комплексный подход всех уровней хозяйствования.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность субъектов хозяйствования, инновационная активность, инновационные процессы, инновационный потенциал, инновационное развитие экономики.

Volodymyr KOSTETSKYI

Influence of innovative activities of business entities activity on innovative development of the economy of the country

Introduction. *In today's conditions of economic development, business entities face the challenge of reformatting systems, methods, methods and economic mechanisms for managing sus-*

tainability in terms of innovative approach. Therefore, the solution of economic, social, managerial and personal problems in contemporary society implies a specific innovative style of management, which is based on innovation, innovation, systematic and continuous innovation activities.

Purpose. Identification of peculiarities of the development of innovation activity of business entities in Ukraine, positive features and deficiencies that exist, and clarification of the role of the state in the creation of general institutional coordinates for economic entities as an element of the system of innovative development of the country's economy.

Results. The study of the mechanism of innovation activity allows us to conclude that the formation and development of an innovative management strategy by an economic entity is an integration process that combines the processes of forecasting, planning and accounting of the resource base of the enterprise in the long-term, medium-term and short-term prospects in the new conditions modernization of the state economy. Creating a national innovation system is to build a holistic system that effectively transforms new knowledge into new technologies, products and services that find their real consumers in national or global markets. At the same time, attention should be paid to the development of an innovative strategy by each domestic enterprise, which will create conditions for positive trends in the development of this process.

Conclusions. Innovations are essentially related to the cyclical development of the economy, as they initiate new technological developments. Therefore, in an innovative economy, the state plays an important role in implementing anti-cyclical economic regulation, smoothing out cyclical fluctuations and mitigating their effects. In today's conditions, further development of recommendations for improving the methodology for assessing the innovative potential of industrial enterprises, optimizing the management of innovation activity in the state and its individual regions, the choice of forms and methods of state support for innovation projects in order to improve the investment climate and increase inflow of innovative investments is necessary.

Keywords: innovation, innovative activeness, innovative activity, innovative processes, innovative potential, innovative development of the economy.

JEL Classification: L20, O32, O38.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток – одна з важливих складових економічної динаміки держави. Практично всі країни змагаються за лідерство на світових ринках і це суперництво, як правило, пов'язане з інноваціями. Об'єктивна необхідність застосування інновацій у всіх сферах життєдіяльності світової спільноти викликана реаліями XXI ст.: інформатизацією всіх сфер життя, стрімким процесом оновлення знань, глобалізацією економіки, гуманітаризацією суспільства, інтеграційними процесами в економіці.

Ринкові перетворення і процес інтеграції України у світову економіку обумовили потребу запровадження інновацій у всіх сферах діяльності. Останнє десятиліття в Україні ознаменувалося кардинальними соціально-економічними перетвореннями, внаслідок яких, поряд із падінням вітчизняного виробництва і зростанням безробіття, зростає потреба економіки у кваліфікованих фахівцях із новим ринковим мисленням і знанням міжнародних правил ведення бізнесу [1, с. 43].

У сучасних умовах розвитку економіки перед суб'єктами господарювання стоїть проблема реформатування систем, способів, методів і економічних механізмів управління стійкістю розвитку з точки зору інноваційного підходу. Активна інноваційна діяльність забезпечує стратегічну стійкість підприємства. Впровадження інноваційних технологій на підприємствах призводить до оновлення номенклатури товарів, поліпшення якості продукції для задоволення попиту споживачів і максимізації прибутку, а отже, відбувається підвищення ефективності роботи суб'єкта господарювання. Тому вирішення економічних, соціальних та управлінських проблем у сучасному суспільстві передбачає специфічний новаторський стиль господарювання, в основі якого лежить орієнтація на нововведення, новації, систематична і постійна інноваційна діяльність.

Сучасний стан інноваційної сфери, теоретичні та практичні потреби національного виробництва й окремих товаровиробників підтверджують необхідність розробки цілісної концепції управління інноваційними процесами та створення національної інноваційної системи України, що дасть змогу українській економіці інтегруватися в глобальну інноваційну систему. При цьому слід звернути увагу, що лише спрямованість на розробку інноваційної стратегії кожним підприємством створить умови для позитивних тенденцій розвитку цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку держави активно досліджують науковці, серед яких: З. Варналій, В. Геєць [7], Б. Кваснюк, В. Кравчук, В. Семиноженко, Л. Федулова. Інституційний аспект розвитку інноваційної діяльності, її стан та динаміка висвітлюють такі вчені, як Н. Лисецька, М. Гаман, Г. Клейнер, В. Полтерович та ін. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності підприємств та її економічної ефективності

досліджували такі економісти, як: Н. Гавловська, Г. Гейер, А. Гойко, В. Гринєва, Ю. Малєнков, Т. Одиноква [10], О. Орлов, О. Панкратова [1], А. Пересада, О. Помірча [3], А. Савченко [4], Н. Соменкова [10], В. Стадник [6], Н. Тарнавська [2], Н. Хрущ, Л. Черкашина [8], Д. Шийка [11], А. Яковлев, О. Ястремська. Віддаючи належне науковим напрацюванням українських та зарубіжних вчених та високо оцінюючи їх внесок, варто зауважити, що проблема інноваційного розвитку суб'єктів господарювання й економіки держави є комплексною і у контексті досягнення конкурентоспроможності України на світових ринках не знайшла свого повного вирішення та залишається актуальною.

Метою статті є визначення особливостей розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні, з'ясування ролі держави у створенні загальних інституційних координат для суб'єктів господарювання як елемента системи інноваційного розвитку економіки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою для розвитку національного виробництва є досягнення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Конкуренція зумовлює появу на ринку підприємств, які активно займаються інноваційною діяльністю. За умов ринкових відносин в Україні розвиток малого та середнього бізнесу є пріоритетним напрямом розвитку національної економіки, її рушійною силою.

Наростання швидкості інноваційних процесів, скорочення життєвого циклу продукції, індивідуалізація виробництва загострюють конкуренцію; така ситуація обумовлює необхідність активізації наукових досліджень у сфері обґрунтування можливостей інноваційного розвитку підприємств [2, с. 15].

Ефективність використання сучасних науково-технічних досліджень (досягнень)

визначається, насамперед, якістю виробничих, технічних, організаційних, маркетингових та фінансових операцій, які й формують інноваційний процес і є його невід'ємною частиною.

Інновації – це діяльність, спрямована на використання результатів нових ідей, нових розробок та наукових досліджень, яка зумовлює появу на внутрішньому і зовнішньому ринках нової конкурентоспроможної продукції [3, с. 569].

Для створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю потрібна наявність відповідної теоретичної бази, яка охоплювала б необхідний понятійний апарат, розробку методології управління в інноваційній сфері, а також адекватний інструментарій.

Термін “інновація” вперше з'явився у науковій літературі в XIX ст., на той час його використовували лише у культурології. Тоді цей термін означав “впровадження деяких елементів однієї культури в іншу” [4, с. 21]. “Innovation” означає нововведення, ноу-хау, нове наукове, науково-технічне досягнення.

Відповідно до міжнародних стандартів, інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, яка знайшла своє втілення у вигляді нового або значно удосконаленого продукту, впровадженого на зовнішньому та внутрішньому ринках, нового або значно удосконаленого технологічного процесу, який використовується в діяльності суб'єктів господарювання.

Вперше в економічну літературу цей термін ввів Й. Шумпетер, і в перекладі він означає: “... втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу” [5, с. 194]. Й. Шумпетер аналізував інновацію як нову функцію виробництва, її нову комбінацію. У 1913 р. вчений у своїй праці “Теорія економічного розвитку” запропонував нове визначення поняття інновації, а саме: “...непостійне

проведення нових комбінацій у випадках впровадження нового товару; нового методу виробництва; відкриття нового ринку; оволодіння новим джерелом сировини або напівфабрикатів і проведення нової організації”. Оскільки інновація – це впровадження у життя нової продукції (послуг), нових методів виробництва й організації праці, використання нової техніки та технології, то можна більш розширено тлумачити термін “інновація”. Тобто інновація – це впровадження у споживання абсолютно нового, або значно поліпшеного товару (послуги) чи процесу виробництва, нового організаційного, маркетингового методу, нової організації праці та зовнішніх зв'язків.

Інноваційний процес зумовлює створення й освоєння інновацій, а інновації є результатом впровадження інноваційних процесів. Слід зазначити, що інноваційний процес не завершується тільки доведенням до проектної потужності нової технології, впровадженням нової техніки у виробництво. Інноваційний процес має безперервний характер, оскільки, поширюючись, інновація вдосконалюється та стає ефективнішою. Це дає інновації можливість нового використання, відкриття нових ринків збуту і, відповідно, пошуку нових споживачів, яким потрібен цей новий продукт, технологія або послуга. “Інноваційний процес не може бути перманентним. Він має здійснюватися у тісному взаємозв'язку із середовищем господарювання, стан та динаміка якого визначатимуть швидкість інноваційних перетворень на підприємстві і, відповідно, потребу в інвестиціях. Це дасть змогу обрати правильну стратегію інноваційного розвитку, яка залежатиме від основного типу інновацій та має бути збалансованою за всіма складовими: від розвитку технологічних можливостей і до розвитку людського капіталу, без якого інноваційні зміни не можливі. Тобто інноваційний роз-

виток має охоплювати різні за змістом інновації” [6, с. 129].

В умовах побудови нового типу економіки, відповідальність за реалізацію інноваційної політики, управління інноваційними проектами лягає на суб'єктів інноваційної діяльності залежно від рівня управління, яке може здійснюватися на рівні підприємства регіону та країни.

Всю відповідальність за реалізацію інвестиційно-інноваційного проекту на рівні підприємства несе керівництво підприємства. Тому важливо організувати інноваційну діяльність підприємства так, щоб якість управління відображалася в основних показниках: інноваційна активність, виробництво, випуск і реалізація інноваційної продукції, затребуваність виробленої продукції, подальше зростання, розвиток, конкурентоспроможність підприємства. В такому випадку об'єктом управління є інвестиційно-інноваційний проект у рамках реалізації інноваційної діяльності. Основними завданнями для керівництва є: організація інноваційної діяльності; створення умов для реалізації інвестиційно-інноваційного проекту; реалізація проектів; отримання бажаних позитивних результатів інноваційної діяльності. Основними функціями управління проектами є: планування, організація, стимулювання і контроль за здійсненням проекту.

На рівні регіону управлінням проектами займаються інститути в особі уповноважених органів. На регіональному рівні об'єктом управління виступають регіональна інноваційна система та підприємства регіону. Основними завданнями є: створення сприятливих умов для інноваційного розвитку регіону, для розвитку пріоритетних секторів економіки, нових конкурентоспроможних виробництв; підтримка ефективного впровадження інновацій та розвитку високотехнологічних виробництв; підвищення

інвестиційної привабливості та експортного потенціалу суб'єктів інноваційної діяльності. До основних функцій управління інноваційними процесами на регіональному рівні можна віднести: участь у реалізації державної інноваційної політики; формування та реалізація регіональної інноваційної політики; надання методичної, консультаційної, практичної та іншої допомоги елементам інноваційної інфраструктури, суб'єктам інноваційної системи, що здійснюють державну підтримку інноваційної діяльності; збір, аналіз, моніторинг і надання до уповноваженого органу інформації з інноваційного розвитку, інноваційної діяльності, про реалізацію заходів державної підтримки.

На рівні країни управлінням інноваційного розвитку займаються державні органи. Об'єктом управління є національна інноваційна система. Основними завданнями управління інноваційним розвитком є: формування та реалізація державної інноваційної політики; формування національної інноваційної системи; створення умов для функціонування і розвитку її елементів; активізація інноваційної діяльності; забезпечення виробництва, випуску і реалізації вітчизняної інноваційної продукції; створення умов для розвитку високотехнологічних конкурентоспроможних виробництв; забезпечення інноваційного розвитку країни, створення сприятливого середовища для інноваційного розвитку.

Основними функціями уповноважених органів у сфері інноваційного розвитку на рівні країни є: участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері державної підтримки інноваційної діяльності, науково-технічного розвитку країни; планування, моніторинг, стимулювання, формування і розвиток інноваційної системи; створення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату для розвитку і зростання економіки; забезпечення заходів щодо реалізації

та моніторингу інвестиційно-інноваційних проектів; забезпечення координації процесів диверсифікації та форсованого інноваційного розвитку; розробка, узгодження і виконання нормативно-правових документів, що стосуються інноваційного розвитку; здійснення організації, контролю, моніторингу, стимулювання інноваційної діяльності, інноваційного розвитку країни.

Розглянувши всі рівні управління інноваційним розвитком, бачимо, що всіх об'єднують об'єкт управління, завдання та функції, а відмінністю є лише масштабність.

Результативність інноваційної діяльності можна оцінити через такі показники:

– на рівні підприємства: інноваційна активність підприємства; виробництво і випуск інноваційної продукції; забезпечення конкурентоспроможності продукції. Тут факторами, що сприяють отриманню результативності, служать: створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату на підприємстві; відповідність внутрішньої інноваційної політики підприємства регіональній та державній інноваційній політиці; інноваційний менеджмент; наявність стратегії інноваційного розвитку; наявність інтелектуального потенціалу;

– на рівні регіону: інноваційна активність підприємств регіону; питома вага виробленої та реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі виробництва; розвиток високотехнологічних експорто-орієнтованих виробництв. Факторами, що сприяють отриманню позитивного результату, є: формування і розвиток регіональної інвестиційної системи, створення сприятливих умов для підприємств регіону в здійсненні інноваційної діяльності; наявність регіональної інноваційної політики; грамотне управління інноваційним розвитком регіону; формування інноваційного процесу; забезпечення взаємодії між усіма елементами інвестиційної системи регіону;

прагнення до використання регіональних переваг, формування кластерного підходу до інноваційного розвитку регіону з використанням конкурентних переваг;

– на рівні країни: інноваційна активність регіонів; обсяг виробленої та реалізованої інноваційної продукції; питома вага виробленої інноваційної продукції в загальному обсязі ВВП; розвиток високотехнологічних видів виробництва; поява нових галузей; розвиток конкурентних переваг; вихід на світові ринки з вітчизняною інноваційною продукцією; позиціонування у певній ніші на внутрішньому і світовому ринках; рейтингу позиціонування серед країн з інноваційно орієнтованою економікою. Факторами, що сприяють отриманню бажаного позитивного результату, є: формування національної інноваційної системи, забезпечення взаємодії між її елементами; створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату для всіх суб'єктів інноваційної діяльності; наявність державної інноваційної політики та створення умов для її успішної реалізації, створення умов для зростання і розвитку всіх складових інноваційного процесу; прагнення до формування "традиційної" моделі інноваційного розвитку; розвиток конкурентних переваг, формування кластерного інноваційного розвитку.

Враховуючи вищезазначене, доходимо висновку, що всі рівні управління інноваційним розвитком взаємопов'язані. Без інноваційної діяльності та розвитку підприємства не буде інноваційної діяльності та розвитку регіону, а без інноваційного розвитку регіону не буде інноваційної діяльності та розвитку держави. Це стосується і внутрішнього змісту складових кожного рівня.

На всіх рівнях господарювання успішне здійснення інноваційної діяльності й отримання інновацій залежить від реалізації інноваційної політики.

Одним із ключових інститутів інноваційної економіки є держава. Вона не повинна прямо втручатися в інноваційні процеси. Але до її функцій належить створення такого інституційного середовища, яке спроможне забезпечити належне фінансування організаційних структур, що генерують інновації, мінімізацію опортуністичної поведінки суб'єктів господарювання на стадії комерціалізації інновацій та надання фінансової підтримки інноваторам у галузях, що є стратегічно важливими для економічної безпеки та конкурентоспроможності національної економіки [7, с. 17].

Основними складовими інноваційної політики держави є: законодавче забезпечення; формування й підтримка розвитку інноваційної інфраструктури; прогнозування і планування інноваційного розвитку; захист інтелектуальної власності; підтримка розвитку науки та освіти; пільгове оподаткування суб'єктів господарювання, що здійснюють інноваційну діяльність; державна фінансова підтримка науково-дослідної діяльності й інноваційної господарської діяльності; формування сприятливого організаційного середовища.

Інноваційність підприємства є важливою конкурентною перевагою, оскільки дає змогу своєчасно захистити бізнес від нагріваючих загроз з боку зовнішнього середовища через систему випереджального та неперервного пошуку нових можливостей виживання і розвитку. Інновації збільшують доходи підприємства, прискорюють зростання його економічних показників, є основою для створення конкурентної переваги, залучають інвесторів та споживачів.

Для здійснення інноваційної діяльності необхідна наявність відповідного механізму реалізації її цілей і завдань. На нашу думку, елементами механізму інноваційної діяльності є такі складові: інноваційний потенціал, правова база інноваційної діяльності, фінансові ресурси, інноваційний менеджмент, стратегія інноваційної діяльності та процес розробки і впровадження інновацій (рис. 1).

Базовим елементом створення такого механізму, що дає змогу оцінити принципову можливість здійснення інноваційної діяльності, є інноваційний потенціал – готовність виконувати ті завдання, які давали б можливість досягати поставленої мети.

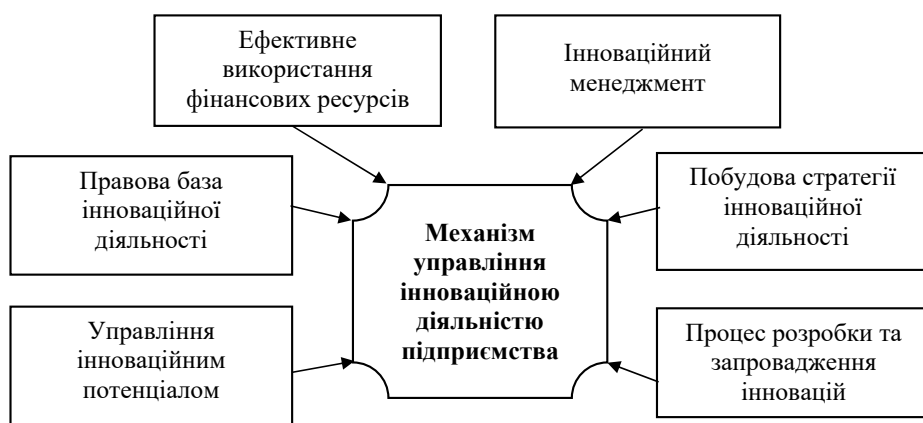

Рис. 1. Основні елементи механізму управління інноваційною діяльністю підприємства*

* Побудовано на основі [10, с. 58].

Аналіз господарської практики свідчить, що сучасні темпи інноваційного розвитку українських підприємств є вкрай незадовільними. Незважаючи на те, що впровадження інновацій на промислових підприємствах є одним зі способів удосконалення структури виробництва, підтримки високих темпів розвитку та рівня прибутковості, інновації досі не стали належним засобом підвищення конкурентоспроможності. Існуюча ситуація зумовлена багатьма внутрішніми і зовнішніми чинниками, серед яких найбільш вагомим є недосконалість фінансового забезпечення – однієї із важливих складових механізму управління інноваційною діяльністю.

Інноваційна діяльність промислових підприємств сприяє інтенсивному розвитку економіки, забезпечує прискорене впровадження у виробництво останніх досягнень науково-технічного прогресу. При цьому важливою умовою ефективної реалізації інноваційних процесів є відповідне фінансове забезпечення усіх етапів інноваційної діяльності. Таке забезпечення розуміють як систему економічних взаємовідносин з приводу пошуку, залучення і результативного використання фінансових ресурсів при здійсненні інноваційної діяльності.

Держава може відігравати різну роль на різних етапах створення інноваційної системи. Й. Парк вважає, що на початковій стадії зародження національних інноваційних систем роль держави у фінансуванні наукових досліджень переважає. На наступній стадії розвитку досягається баланс між участю держави (або суспільного сектору) у фінансуванні інновацій і приватних інвестицій (або бізнес-сектору), що створює можливості вибору альтернатив подальшого розвитку. На третьому етапі, коли національна інноваційна система стає достатньо розвиненою, провідну роль у фінансуванні інновацій відіграє бізнес-сектор [7, с. 18].

Проте українська інноваційна система ще не досягла третього рівня.

Основними проблемами фінансового забезпечення інноваційних процесів на підприємствах є такі:

- недостатній обсяг бюджетних коштів, які спрямовують на розвиток інноваційної діяльності;
- незадовільне співвідношення обсягів фінансування інноваційної діяльності державою і приватним сектором;
- високі економічні ризики інноваційної діяльності;
- відсутність системи податкового, митного та страхового стимулювання вкладень коштів приватного сектору в інноваційну діяльність;
- нерозвиненість кредитно-грошової системи підтримки інноваційної діяльності: низька капіталізація банківської сфери та високі процентні ставки за кредит;
- недостатня інформаційна підтримка венчурної індустрії;
- дефіцит кваліфікованих менеджерів в управлінні венчурними фондами.

Вирішення названих проблем неможливе без активної участі держави. Державне фінансування інновацій здійснюється в таких формах – фінансова підтримка високоефективних інноваційно-інвестиційних проектів, фінансування цільових програм, фінансування проектів у рамках державних зовнішніх позик [8, с. 70].

Економічне регулювання інноваційної діяльності в державі має на меті розвиток ринкової економіки, підвищення підприємницької активності суб'єктів господарювання, стимулювання конкуренції, а також використання інструментів податкової та амортизаційної політики для створення сприятливих умов ведення бізнесу [9, с. 71].

Державне фінансування та надання державних гарантій інноваційним програмам та розробкам дасть змогу підвищити

інвестиційну привабливість та інноваційну активність суб'єктів господарювання.

Фінансова підтримка державою інноваційної діяльності здійснюється за такими напрямками:

1. Держава, використовуючи непрямі механізми підтримки інноваційної сфери, забезпечує притік приватних інвестицій у цю сферу. Йдеться, зокрема, про стимулювання інвесторів, що вкладають кошти в наукомістке високотехнологічне виробництво, про підтримку організацій різних форм власності в період освоєння ними інновацій шляхом надання кредитів і державних гарантій.

2. Особливу увагу слід приділити формуванню раціональної податкової політики, яка передбачає відповідні пільги і преференції, що надаються підприємствам, які створюють та впроваджують нову техніку і технології. Доцільно ввести такі податкові пільги:

- введення дослідного податкового кредиту у вигляді права підприємств, зайнятих інноваційною діяльністю, віднімати з податку на прибуток частину приросту витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, спрямовані на розробку інновацій;
- вилучення з оподаткованої бази частини отриманого доходу, яка спрямовується на інвестиції у власний технологічний розвиток, тобто на нові розробки і технічне переозброєння підприємства;
- запровадження режиму “податкових канікул” на прибуток, отриманий від реалізації наукомісткої інноваційної продукції протягом трьох років з моменту її освоєння і випуску;
- звільнення від податку на майно у перші роки після введення в експлуатацію нових машин і устаткування підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність.

3. Необхідно забезпечити державну підтримку системи венчурного інвестування та

страхування інноваційних ризиків для залучення інвестицій приватного сектору та банківських установ у інноваційний бізнес. Важливим кроком в цьому напрямку може стати формування спеціалізованих банків інноваційного розвитку та страхових компаній, що страхують кредитні ризики, пов'язані з освоєнням інноваційної продукції [10, с. 241].

4. Активна участь держави у розвитку інфраструктури інформаційного ринку: створення електронних бірж, активне провадження венчурних ярмарок.

Перелічені заходи рекомендується реалізовувати комплексно, що в підсумку підвищить їхню сукупну ефективність.

Для успішної реалізації ухвалених інноваційних цілей доцільно розробити і реалізувати стратегію інноваційного зростання, яку слід сприймати як обраний вектор розвитку інноваційної діяльності підприємства, в тому числі сукупність управлінських рішень щодо розподілу інноваційних ресурсів, що, в підсумку, сприяє збільшенню вартості суб'єкта господарювання. З огляду на рівень інноваційних ресурсів, реалізація стратегії надає підприємству можливість досягнення цілей з урахуванням обмежень, пов'язаних з макроекономічним та мікроекономічним середовищем.

Основними критеріями при розробці та реалізації стратегії інноваційного зростання на підприємстві мають бути:

1) раціональний вибір стратегічної альтернативи необхідно спрямувати на формування такої стратегічної позиції, що забезпечить довгострокову життєздатність підприємства в мінливому середовищі на основі зростання інноваційного потенціалу та інноваційної діяльності;

2) у процесі розробки і реалізації стратегії виявляють основні напрямки розвитку, просування яких забезпечить інноваційне зростання та посилення позицій підприємства на ринку;

3) безперервний моніторинг та контроль інноваційного зростання.

Запропонована модель дослідження процесу розробки і реалізації стратегії інноваційного зростання підприємств (рис. 2) передбачає економічно доцільний спосіб адаптації українських підприємств до умов мінливого та невизначеного зовнішнього середовища шляхом забезпечення його інноваційного зростання.

Грамотне управління інноваційною діяльністю, реалізація інвестиційно-інноваційних проектів на підприємствах в основному здійснюється через інноваційний

процес. Управління інноваційним процесом в ході безперервного отримання інновацій має сприяти позитивному ефекту і структурним перетворенням в економіці.

Проведене дослідження механізму інноваційної діяльності дає змогу зробити висновок про те, що формування і розвиток інноваційної стратегії управління суб'єктом господарювання є інтегрованим процесом, що об'єднує прогнозування, планування та облік ресурсної бази підприємства на довгострокову, середньострокову і короткострокову перспективи в нових умовах модернізації економіки держави.

Рис. 2. Модель процесу розробки та реалізації стратегії інноваційного зростання підприємства *

* Розроблено автором.

Створення національної інноваційної системи полягає у формуванні цілісної системи, яка ефективно перетворює нові знання в нові технології, продукти та послуги, які знаходять своїх реальних споживачів на національних або глобальних ринках. Вважаємо, що створення національної інноваційної системи дасть можливість українській економіці інтегруватися в глобальну інноваційну систему (рис. 3).

При цьому слід звернути увагу на розробку інноваційної стратегії кожним українським підприємством, що створить умови для позитивних тенденцій розвитку такого процесу.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що інновації суттєвим чином пов'язані з циклічним розвитком економіки, оскільки вони започатковують нові технологічні уклади. Тому в інноваційній економіці держава відіграє важливу роль у здійсненні антициклічного

регулювання економіки, згладжуванні циклічних коливань і пом'якшенні їх наслідків.

Водночас доводиться визнати, що в сучасних умовах необхідна подальша розробка рекомендацій щодо покращення методики оцінки інноваційного потенціалу підприємств, оптимізації управління інноваційною активністю в державі та окремих її регіонах, вибору форм і методів державної підтримки інноваційних проектів із метою покращення інвестиційного клімату та зростання притоку інноваційних інвестицій.

Тому, основними завданнями подальшого вдосконалення фінансового забезпечення активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання мають бути: фінансова підтримка державою інноваційної діяльності підприємств; формування державної системи гарантій банківських кредитів, спрямованих на фінансування інноваційної діяльності; а також пільгове

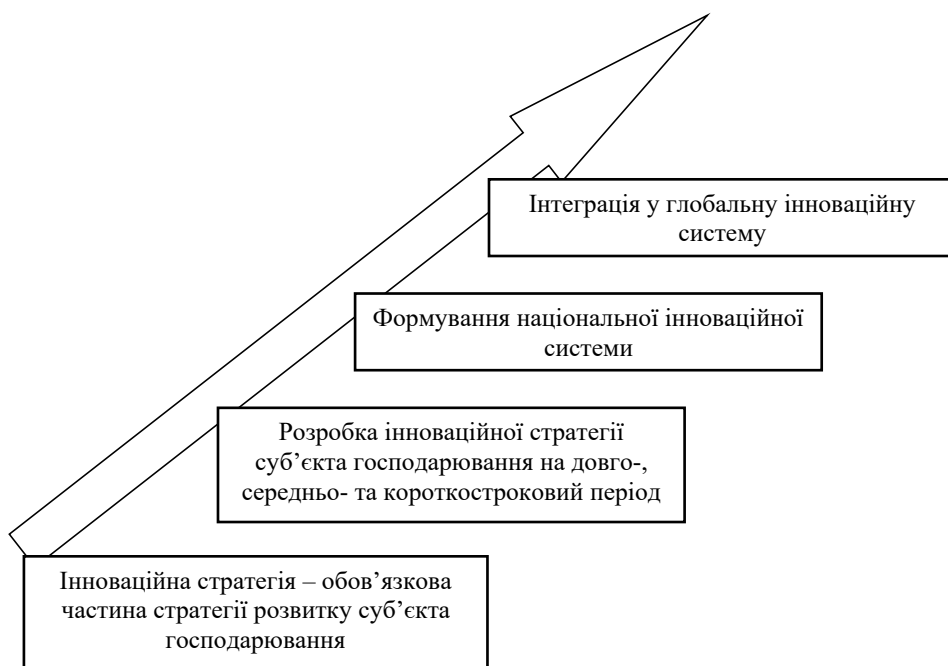

Рис. 3. Етапи переходу до інноваційної економіки*

* Побудовано автором.

кредитування інноваційних проектів фінансово-кредитними установами; створення сприятливих умов для розвитку такої форми фінансування підприємництва, як лізинг; формування системи стимулювання розвитку венчурного бізнесу в Україні; створення відповідного правового забезпечення функціонування венчурного підприємництва; забезпечення створення заставних фондів для стимулювання інвестицій, пайової участі державного капіталу у формуванні інноваційної інфраструктури та реалізації інноваційних проектів у межах державно-приватного партнерства.

Таким чином, питання розробки методів управління інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання, заснованих на принципах інтеграції управління інноваційним процесом, має важливе значення, вирішення яких вважається вкрай важливим. Здатність до здійснення стратегії інноваційного зростання і фактичного застосування інновацій стане невід'ємною умовою досягнення якісного економічного зростання, науково-технічного прогресу і виходу діяльності суб'єктів господарювання на якісно новий рівень.

Список використаних джерел

1. Панкратова О.М. Інституційна обумовленість інноваційного розвитку суб'єктів господарювання / О.М. Панкратова // *Економічна теорія та право*. – 2017. – № 1(28). – С. 42–53.
2. Тарнавська Н.П. Побудова концепції управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку / Н.П. Тарнавська // *Економіст*. – 2010. – № 9. – С. 30–41.
3. Помірча О.М. Необхідність впровадження інноваційної діяльності як рушійної сили економічного зростання суб'єктів господарювання / О.М. Помірча // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2015. – Вип. 5. – С. 568–572.

4. Савченко А.В. *Экономические методы управления инновационными процессами* / А.В. Савченко. – К. : Высшая школа, 1990. – 111 с.

5. Шумпетер Й. *Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и циклы конъюнктуры)* / Й. Шумпетер ; пер. с нем. – М. : Прогресс, 1982. – 453 с.

6. Стадник В.В. *Проблеми управління інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку вітчизняних виробничих підприємств* / В.В. Стадник, Т.В. Михальчик, В.М. Йохна // *Вісник Хмельницьк. нац. ун-ту*. – Сер. "Економічні науки". – 2011. – Т. 1, № 2. – С. 128–132.

7. *Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.* – К. : НАН України, 2015. – 336 с.

8. Черкашина Л.О. *Концептуальні положення фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств машинобудування* / Л.О. Черкашина // *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку*. – 2010. – Ч. 1. – С. 68–75.

9. Удалих О.О. *Державна підтримка як фактор підвищення інноваційної активності промислових підприємств* / О.О. Удалих, Н.М. Бондаренко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2011. – Т. 2, № 3. – С. 68–72.

10. Одинокова Т.Н. *Финансовое обеспечение инновационной деятельности промышленных предприятий* / Т.Н. Одинокова, Н.С. Соменкова // *Вестник Нижегородского ун-та им. Н. И. Лобачевского*. – 2011. – № 5-1. – С. 238–241.

11. Шийко Д.С. *Механизм управления инновационной деятельностью и инновационная стратегия хозяйственного образования* / Д.С. Шийко // *Экономика в промышленности*. – 2012. – № 1. – С. 57–61.

References

1. Pankratova, O.M. (2017). *Instytutsiina obumovlenist innovatsiinoho rozvytku subiktiv hospodariuvannia* [Institutional condition of

innovation development of business entities]. *Ekonomichna teoria ta parvo – Economic Theory and Law*, 1(28), 42–53 [in Ukrainian].

2. Tarnavska, N.P. (2009). *Pobudova kontseptsii upravlinnia konkurentospromozhnistiu subiektiv hospodariuvannia na zasadakh innovatsiinoho rozvytku* [Construction of the concept of managing the competitiveness of economic entities on the basis of innovative development]. *Ekonomist – Economist*, 9, 30–41 [in Ukrainian].

3. Pomircha, O.M. (2015). *Neobkhdnist vprovadzhennia innotsiinoi dialnosti yak rushiinoi syly ekonomichnoho zrostantia subiektiv hospodariuvannia* [Need for introduction of innovative activity as a driving force of economic growth of business entities]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of the Economy*, 5, 568–572 [in Ukrainian].

4. Savchenko, A.V. (1990). *Ekonomicheskie metody upravleniia innovatsionnymi protsesami* [Economic management of innovative processes]. Kyiv: Vysshaya shkola [in Russian].

5. Shumpeter, Y. (1982). *Teorya ekonomicheskogo razvitiya* [Theory of economic development]. Moskva: Progress [in Russian].

6. Stadnyk, V.V., Mykhalchuk, T.V., Yokhna, V.M. (2011). *Problemy upravlinnia investytsiynym zabespechenniam innovatsiinoho rozvytku vitchyznianskykh vyrobnychykh pidpriemstv* [Problems of management of investment support of innovative development of domestic production enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsk National University*, 2, 128–132 [in Ukrainian].

7. Heiets, V.M. (Ed.). (2015). *Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid*. [Innovative Ukraine 2020]. Kyiv: NAN Ukrainy [in Ukrainian].

8. Cherkashyna, L.O. (2010). *Kontseptualni polozhennia finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva mashynobuduvannia* [Conceptual provisions of financial support of innovative development of mechanical engineering enterprises]. *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuвання promyslovoho rozvytku – Strategy and mechanisms of regulation of industrial development*, 1, 68–75 [in Ukrainian].

9. Udalykh, O.O., Bondarenko, N.M. (2011). *Derzhavna pidtrymka yak factor pidvyshchennia innovatsiinoi aktyvnosti promyslovykh pidpriemstv* [State support as a factor in increasing the innovation activity of industrial enterprises]. *Marketynh i menedzhment innovatsii – Marketing and Innovation Management*, 3, 2, 68–72 (Vol. 2) [in Ukrainian].

10. Odynokova, T.N., Somenkova, N.S. (2011). *Finansovoe obespechenie innovatsionnoy deyatelnosti promyshlennykh predpriyatiy* [Financial support for innovation activities of industrial enterprises]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo – Bulletin of Nizhny Novgorod University*, 5–1, 238–241 [in Russian].

11. Shiyko, D. S. (2012). *Mekhanizm upravleniya innovatsionnoy deyatelnostyu i innovatsionnaya strategiya hozyaystvennogo obrazovaniya* [The mechanism of innovation management and innovation strategy of economic education]. *Ekonomika v promyshlennosti – Economy in Industry*, 1, 57–61 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 11.11.2018.